

Franta je borec. Franta je makač. A taky mu to myslí. Matika mu jde jak po másle. Jenže... Franta sedí v lavici s Pepkem. Pepek taky není hloupý. Ale prima kámoš to zrovna není. Franto, půjč mi sešit, já si opíšu úkol. Nebo: Franto, až budeš mít hotovou tu prezentaci, tak mi ji pošli, ať to pak nevypadá, že jsem ji s tebou nedělal. Franta je makač, a tak maká. Ale někdy má pocit, že Pepek není fér, že se s ním jen tak veze a nikdy nic neudělá na oplátku.

Co si o tomto vztahu myslíte? Napište krátký vzkaz Pepkovi nebo Frantovi.

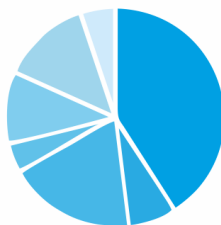
Ahoj, _____

- ◆ 1) Co mají ale Franta s Pepkem společného s banány za 18 korun? Třeba to, že si je mohou docela levně koupit. Ale ve skutečnosti je toho mnohem víc! Za chvíli se to dozvíte. Nejdřív si přečtete následující tvrzení a rozhodnete se, zda s nimi souhlasíte (napište k odrážce plus +), nebo nesouhlasíte (napište minus -). Pokud se neumíte rozhodnout, buď si odpověď tipněte, nebo k tvrzení připište otazník. V následné diskuzi vyjádřete svůj souhlas či nesouhlas a zeptejte se spolužáků na pojmy, u kterých máte otazník.

- Je úplně normální, že česká jablka jsou v supermarketu dražší (někdy o dost dražší) než banány z Latinské Ameriky, které se dovážejí přes oceán.
- Existuje spousta exotického ovoce, výrobků a potravin, které u nás nelze vyprodukovat. Proto je musíme dovážet.
- Kontakty mezi lidmi z různých zemí, obchodování mezi nimi, doprava, která umožňuje převážet exotické produkty ze vzdálených zemí, komunikační systémy, které toto všechno usnadňují - to jsou rozmanité projevy globalizace. Díky ní je svět propojenější, než byl třeba před 100 lety.
- Některým zemím a jejich obyvatelům se daří rozvíjet, zachytávat změny, vysílat do svého okolí podněty, nebo využívat globalizace ve svůj prospěch lépe, než jiným zemím. Těm prvním říkáme globální „**jádrové oblasti**“, těm druhým globální „**periferie**“ (česky bychom řekli „okraj“, zkratka to, co není „v centru dění“).
- Do **periferních oblastí** patří i země, kde se pěstují pochutiny, jako kakao, káva, čaj, nebo právě banány. Protože obchodu s těmito komoditami vévodí velké společnosti z **jádrových zemí**, pěstitelé mají malou šanci vyjednat s nimi výkupní ceny, které by jim stačily na slušné živobytí.

- ◆ 2) A nyní ta nejdůležitější otázka: Jak velkou část z těchto sta korun by podle vás bylo fér zaplatit pracovníkům, kteří se starají o půdu, na které banánovníky rostou, pečují po celý rok o rostliny a sklízejí? Férový podíl pracovníků v konečné ceně banánu by byl ____%.

Podíl jednotlivých článků dodavatelského řetězce na ceně banánů

- ◆ 3) Graf znázorňuje podíl jednotlivých aktérů na výdělku v řetězci, který se stará, abychom si banán mohli v obchodě koupit. Blíží se některá z výšečí podílů, který jste určili jako spravedlivou odměnu pro pracovníky na plantážích?

- ◆ 4) Popište jednotlivé výšece grafu podle toho, kolik komu z ceny banánu připadne. Zde jsou jednotlivé články dodavatelského řetězce seřazeny od toho s největším dílem, po nejmenší: supermarket, dovozce, majitel plantáže, dozrávárna, pracovníci, dovozní daně, vývoz.

Nyní již víte, kdo na banánech nejvíce vydělá. V následujícím osmiminutovém videu se dozvíte, kdo především platí za to, abychom si kilogram banánů mohli koupit často za méně než 20 korun: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1095913550-nedej-se/216562248430040-obcanske-noviny/titulky> (Pořad jednoduše najdete podle názvu „Nedej se: levné banány za krvavou cenu“)

- ◆ 5) Níže jsou problémy spojené s produkcí banánů stručně vyjmenovány. Vezměte si zvýrazňovače dvou barev a rozdělte jimi problémy do dvou kategorií: *životní prostředí*, *podmínky pracovníků*

·snižování biodiverzity vysazováním monokultur	·dlouhá pracovní doba pro ženy znamená platit drahé chůvy za hlídání dětí
·porušování lidských práv	·aplikace postřiků bez ochranných pomůcek
·vyjádření nevole s podmínkami se oplácí propuštěním nebo přeřazením na horší práci	·pesticidy spláchnuté deštěm z plantáží kontaminují pitnou vodu
·rozšiřování plantáží na úkor původního pralesa	·nízké platy
·nedůstojné pracovní podmínky	·pracovníci odjinud platí vysoké nájem za nucené ubytování
·manipulace s toxickými látkami bez povědomí o možných následcích	·tvrdá práce s množstvím úrazů (včetně nehod způsobených jedovatými živočichy) bez nároku na odškodnění
·chemické postřiky zamožují místní ekosystémy	
·neplacené příplatky za přesčasy, či práci o svátcích	

- ◆ 6) Majitelé supermarketů tlačí své dodavatele ovoce k co nejnižším cenám, ti tlak přenášejí na samotné pěstitele. Nyní už víme jak. Pokud bychom se zaměřili na podmínky pracovníků a porovnali je s osobními problémy Franty a Pepka, který kdo ze zúčastněných aktérů by v tomto příběhu vystupoval v roli využívaného Franty, který v roli vychytralého Pepka?

- ◆ 7) Diskutujte, jakou roli na cestě banánů z tropů na náš stůl hrají zástupci globálně jádrových oblastí (supermarkety, dovozci, které známe z nálepek na banánech, my, spotřebitelé, kteří si banány rádi koupíme v akci) a reprezentanti využívané periferie (pěstitelé banánů). Na základě poznatků z filmu uvažujte, co každý ze zúčastněných může dělat jinak, aby příběh banánu byl spravedlivější pro všechny strany.

- ◆ 8) Na závěr napište ještě jeden vzkaz: vyberte si, kterému z aktérů jej chcete adresovat, a na lístek papíru formulujte prosbu, přání, výzvu, omluvu, nebo cokoliv jiného, co by mohlo přispět ke spravedlivějšímu příběhu banánu.